

פורים שחל בערב שבת ופורים המשולש - שיעור 555

I. זמן קביעת סעודה בפורים שחל בערב שבת שיש בו ג' שיטות

- (א) רמ"א (תרל"ה - ז) כשחל פורים ביום ששי יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו עיין במ"ב (סק"ב) דהיינו קודם חצות היום וזה שיטה אחת
- (ב) ועיין ביד אפרים על השו"ע בשם המהרי"ל שהתיר לעשות הסעודה עד שעה עשירית שהוא כמה שעות אחר חצות אפילו בשעות זמניות ומותר לכתחלה וזה שיטה שניה
- (ג) ובספר אורחות חיים (תרל"ה - סקל"ז) פורים שחל להיות ע"ש עבדינו סעודת פורים מבעוד יום ובלילה צריכי לקדושי וצריכי נמי למטעם מידי בתר קידושי דאי לאו הכי לא נפקי ידי קידוש ומשמע שכן נהגו לכתחלה ועיין בשו"ע (רע"ה - ז) שפורס מפה ומקדש וזה שיטה שלישית
- (ד) רמ"א (רמ"ט - ז) וסעודה שזמנה ערב שבת כגון ברית מילה או פדיון הבן מותר וכן המנהג פשוט ולא נזכר שיעשה דוקא בשחרית ורק סעודת חול אסור בע"ש ועיין במ"ב (סק"ג) דהיא ג"כ סעודת מצוה ואין לדחותה מפני סעודת שבת ומ"מ לכתחלה מצוה להקדימה בשחרית משום כבוד שבת וכמו שמבואר (תרל"ה - ז) לענין סעודת פורים ובדיעבד יכול לאכול אפילו ממנחה ולמעלה ועיין בבה"ל וה"ה בסיום מסכתא דינו כסעודת מצוה
- (ה) ובלבוש (תרל"ה - ג) כתב דיש שעושיין סעודת פורים בע"ש מבעוד יום ויש שעושיין הסעודה בבוקר יום ששי כדי שלא לקלקל בסעודת שבת משמע שמותר לכתחלה אפילו אחר חצות והלבוש תלמידו של הרמ"א היה ומסתברא שלא פלג על רבו ולכן מסתבר שגם הרמ"א סבר שאין איסור בדבר אלא רק מנהג טוב ועצה טובה למי שהוא יכול לקיים הדבר
- (ו) מג"א (רמ"ט - ו) מביא בשם הלבוש דאם אי אפשר לקיים שתיהן סעודת ברית מילה וסעודת ליל שבת תדחה סעודת שבת ויקיים למחר הג' סעודות והבה"ל (רמ"ט - ז ד"ה מותר) חולק על זה משום דסעודת ברית מילה אינו אלא מצוה בעלמא ולא חיובא כמו סעודת שבת ולכן אינו דוחה סעודת שבת אבל אם יכול לאכול סעודת שבת רק לא תהיה אכילתו כלילה לתיאבון מותר ונראה לי דכיון דסעודת פורים מדברי קבלה יש לומר דיכול לדחות סעודת שבת אפילו לדברי הבה"ל
- (ז) ועיין בשערים מצויינים בהלכה (קמ"ז - ה) דאפילו לאחר השקיעה יש לעשותו בערב שבת וראיה (מסוכה מ"ו: ובמ"ב תרמ"ו - ז) לענין בין השמשות דשמיני עצרת דאי מתרמי ליה סעודה וא"כ כל שכן סעודת פורים דמחויב מדברי קבלה
- (ח) יש שכתבו הטעם שמתוך טרדת הסעודה לא יתעסקו בצרכי שבת (מג"א בשם ר"ת שהובא בשער הציון י"ד) ועוד הפמ"ג שהובא בשער הציון (ד"ה מפני כבוד) מצדד דאין הטעם משום לתיאבון אלא דעיקר הוא מפני שמזולזל בזה כבוד שבת ולשני טעמים אלו יכול להתיר סעודת פורים אפילו אחר שעה עשירית וכן כתב הבה"ל (רמ"ט - ז ד"ה מותר) אבל מטעם לתיאבון לכתחלה צריך לעשותו קודם חצות הבוקר הוי עיקר סעודת פורים דסעודה שאנו קוראין סעודת פורים הוי רק תוספות שמחה (ט"ז תרל"ג - סק"ז ומ"ב תרל"ה - סקט"ו)
- (ט) למי שצריך לעבוד בפורים יעשה את הסעודה לפני העבודה או לאחר העבודה אף שיהיה אחר חצות ולא יקיים הסעודה במקום עבודתו מפני שבאמצע עבודתו לא יעשה כהלכתה בשלחן ערוך כרגיל (מפי השמועה בשם רב משה נטעי גבריאל דף ק"ה - חלק ה)
- (י) כשחל פורים ביום הששי המנהג לעשות קצת סעודה ביום א' כמו בירושלים (נימוקי אור"ח תרפ"ח - ו) ויש עושיין הסעודה במוצ"ש (פ"ט) ויש שאין עושיין כלל
- (יא) יש ליזהר שלא לשתות הרבה דיכול להבטל ע"י שכרתו מסעודת שבת לגמרי
- (יב) אגב אורחא עיין בבה"ל (רמ"ט ד"ה מותר בסופו) אין לאכול מיני מזונות קודם סעודת שבת כדי שיהא תאב לאכול (דעת האו"ז והמג"א) והדרכי משה חלק עליו דהא אנו קי"ל דאוכל והולך אפילו מן המנחה ולמעלה עד שתחשך ומ"מ סתם הבה"ל דיש אנשי מעשה שמחמירין לעצמן במקום דאפשר כדעת המג"א

II. אם סעודת פורים צריך בשר

- (א) ברמב"ם (מגילה ז - ט"ו) כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו ושותה יין ועיין בערוך השלחן (תרל"ה - ז) דבשר ודאי צריך דבלעדי זה אין חשיבות
- (ב) בספר מועדי ה' (דף קל"ז) כתב שאין יוצאים ידי שמחת פורים בעופות משום שנאמר בו שמחה ואין שמחה אלא בבשר בהמה ולא עופות דלאו בני שמחה ניהו כדיליף (בבב"ב ט:): וכל שכן שאינו יוצא בדגים

ג) ועיין בראבי"ה הלכות תענית (תקפ"ח) דבשר עוף מותר בסעודת המפסקת מפני שאין בו שמחה והשו"ע (תקל"ח) פסק להחמיר בבשר עוף דמראש חודש אב עד התענית אף על פי שאין שמחה בעופות אסור לאכול

ד) ועיין עוד בר"ן (רי"ג פרק ד' דסוכה) שלא אמרו אין שמחה אלא בבשר אלא למצוה מן המובחר אבל לא לעכב וזה לענין יום טוב

ה) ועיין עוד בשו"ת שאגת אריה (פ"ה) אלא ודאי שמצות שמחה נוהגת מן התורה גם בזמן הזה בבשר חולין או בשאר מיני שמחות. ועיין שו"ת יחווה דעת (ו' - ל"ג) וראה שיעור 16

ו) ועיין בשו"ת משנה הלכות (ז' - ג"ג) דיכול לצאת סעודת פורים בסתם ארוחת הבקר וראיתו מהט"ז (תרל"ג - ז') דמשמע "דעיקר הסעודה הוא דלא סגי דלא אכל" (שלא יהיה יום צום) מקיימין מצות סעודת פורים ומה שאנו קורין סעודת פורים לא הוי אלא תוספת שמחה ופשוט דבארוחת הבקר לא אכלו ולא אוכלים בשר"

ז) עיין בשו"ע (תרל"ו - ז') דמשמע דבפורים צריך בשר אמנם המחבר (תקכ"ט - ח) כתב דביו"ט צריך רק פת ויין ואין צריך בשר ועיין במג"א (תרל"ו - ט"ו) שהקשה קושיא זו ולא תירץ ואפשר דמהות יום פורים הוא שמחה ולכן צריך בשר

III. אם סעודת פורים צריך דוקא פת - עיין בשו"ת יחווה דעת (ח - פ"ט) דסעודת פורים מן הדין אינה צריכה להיות דוקא בפת אולם נכון לחוש לכתחלה לדעת הפוסקים שסוברים שצריכה פת מ"מ אם שכח על הנסים אין מחזירין אותו (מ"ב תרל"ה - ט"ו) וכ"כ האליהו רבה (תרל"ה - ז') דסעודת פורים אין צריך פת ובערוך השלחן (תרל"ה - ז') כתב דאין משתה בלא לחם כדכתיב בלוט "ויעש להם משתה ומצות אפה" וממילא לא יצא בלא לחם דומיא דשבת ויו"ט וכן דעת הרא"ש והשל"ה והמהרש"ל והט"ז דלא כהרמב"ם והטור והב"י והרמ"א (קפ"ז - ז') דאין צריך פת ולהמג"א צריך פת אבל אין מחזירין ברכת המזון אם לא אמר על הנסים דלא עדיף מתפלה

IV. עשיית מלאכה בפורים - עיין בשו"ע (תרל"ו - ח)

א) מלאכה לא קבלו - (פגילה ה:) דכתיב שמחה ומשתה ויום טוב ולסוף כתיב ימי משתה ושמחה ולא יום טוב והרמ"א - והאידינא נהגו בכל מקום שלא לעשות והעושה אינו רואה סימן ברכה ולצריך מצוה שרי וכן מלאכה גמורה לצורך פורים ודבר שא"צ עיון גדול ועיין בעה"ש (תרל"ו - ז') דנהגו לישב בחניות ויראי ה' אין פותחין חניות

ב) והשו"ת דברי מלכיאל (ה - רל"ז) אוסר נטילת צפורנים בפורים והשערים מצויינים בהלכה (קמ"ג - י"ג) אסר לגלח השער וגם כבוס בגדים וכל מלאכות גמורות שלא לצורך פורים ורב מנשה קליין סבר דפה בארצות הברית הכל מותר משום שזה מקום שנהגו לעשות מלאכה ונראה לי דגילוח מותר בע"ש משום שהוא בגדר מצוה לכבוד שבת

V. ולענין פורים המשולש בירושלים

עיין בשיעור 380 (IV)

VI. הערות

א) לימוד התורה בפורים כמעט אין מוצאים אפילו בית מדרש אחד שיושבים ולומדים בו וקשה דפורים הוא זמן של קבלת התורה מרצון (שנת פ"ח) ואבאר ועיין בירושלמי (סוף זרכות) אם ראית דור שמתרפה מן התורה עמוד והתחזק ואתה נוטל שכר כולם וטעם הדבר שצריך לזה עמידה וחזוק מיוחדים ולכן לפום צערא אגרא ועוד דכל הסייעתא דשמיא שיש בעולם נתונה לאותם יחידים שלומדים תורה כי אם לרגע אחד היה נפסק דברי תורה מכל העולם היו שמים וארץ נהפכים לתוהו ובוהו (פסחים ס"ח:)

ב) כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה שאינן בטלים לעולם (רמב"ם ז' - ח) שאפילו הנס של יציאת מצרים לא יזכר בימות המשיח (זרכות י"ז:) כי הנסים שיהיו בימות המשיח יהיו יותר גדולים מיציאת מצרים אבל הנס של פורים שהוא ההכרה דאין בהם טבע ומנהגו של עולם וכל מה שאנו חושבים לדברים טבעיים הם נסים הנסתרים (הרמב"ן על התורה סוף פרשת ח' ודבר זה נצטרך ללמוד ולדעת גם בימות המשיח ונודה להשי"ת על נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים וכן התפלל אליהו הנביא (מלכים-ח י"ח - ל"ז) ענני ה' ענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם (זרכות ו:) אלא כי ה' הוא האלוקים ה' הוא האלוקים ועיין בספר קובץ המועדים (תקכ"ט)

נפסם לעלו נשאות אבי אורי ר' אליעזר ליפא בר' יעקב ארזי ע"ה ודאי אורתי באשפ רחל בר' גרשון מן חן חסד כבן ע"ה